

אישים הגותם ופעלם

(א) ד"ר יצחק קמינר

(למלאת מאה שנה לחולדתו, תקצ"ד — תרצ"ד)

ד"ר יצחק קמינר
(מאוסף אברתם שבדרון)

1.

מסע המחפכנות העוה בפולין בעשרות השנים האחרונות של שעברה הקליטה והצמיחה גם הניטו היהודי סיסמאות ומעשים אלוסטיים. רבים מבין לינגויה היהודית המתבוללת, על סטודנטים, נצטרפו או אל נאיה ווליה" ואלה פרולטריאט" ת הסוציאליסטיות הרוסית זה" פה ושם נוצרו גם הוגים סוצי"ים מצומצמים של משכילים ישיבה, אשר מצבם המיוחד של עם נגע אף הוא ללבם ודנו בעד סוציאליסטיות שונות גם על היהודית מנקודת-ראות סוציא" ונס על דרכי התעמולה והפער ציאליסטית בקרב היהודים. חוגים אלה יצא א. ש. לוי בר" שר עשה את הגמיון הראשון תנועה סוציאליסטית יהודית בשפה העברית את ה"אמת", וזה הראשון בישראל. התנועה מצעדה ולא חדרה לתוך חוגי ס. אך יצאו מתוכה נצטרפו עת אינטלקטואלים וסופרים, הכיעו את דעותיהם הסוציא" בשפה העברית והכניסו או, השבעים של המאה שעברה, עם ההשכלה, את המחשבה והמלי סוציאליסטית בספרות העברית. ש. ליברמן (בד. דורא, ארטור דניאל איש חמדות) וכן ציון בי"ז (בן נץ, סופרים ועצ"ב) מנו על הכוהה זו: יהודה ליב (יהל"ל 5); אליהו זולף רבינוב (א"ר), ד"ר י. ל. קנטור ועוד.

2.

ימי חייו של קמינר אינם שר"ך כלל משל רבים אחרים מבני זותם הימים של חתירה במס"ר כמשל להשכלה (אף כלי מרכ"ן בתו של כפרי-חוכר יהודי) עכהו עליו, כפי הנראה, שנות ה-אשונות עם "שקצי" הכפר

אל זה המרכז, נקודת האוהה, אל האהבה התמימה, המהורה, לאומתנו הגדולה והנאורה — ("מרכז נקודה של בת יהודה" או "שירת דודים") אך אהבתו זו לישראל, הרבה והלך הטת, לא סימאה עיניו מראות: העובר, העני זורע ונוטע, הרעב זורע — ואוכל השבע, הערוב אורג—ולובש הבוצע, העבד בונה — ויושב השוע, "מהיזה ועל מה זה? הורגו דע! איה צדק, איה יושר, את ורע?" אועק, אועק — ואין שומע, אדעק ואשוע — ולבי ייקרע.

("שיר היהוד למטבע" — נרפס ב"האמת") רואה הוא את דלות המון העם הער, כד ואובד כסכלו ואת עדת מנצלו בעיר זבעירה היהודית: בעלי טקסה, מלויים ברבית, ראשי הקהל, תקיפים, מוסרים וכו' (ואף מן הרבנים והצדיקים המקבלים שכרם פי שנים: שכר בטלה ושכר שתוקה) והוא צועק חמס ושולח בחם חצי זעם:

מוטיני ומשמאלי, למעלה למטה, קדם ואחור
אך מחסור, אך מהלה, איולת,
חושך ושחר
אך אוכלי עמם, אך שותי דמם,
אך נוול, אך עבד,
אך עולה ומדמה, אך עשוק ונגיב
וזכור, —

("עמק עבוד" — נרפס ב"אספז דכטיים")

לא האמין בהשכלה, שתיטיב ליש"ראל, בז ולעג למשכילים המתחשאים על עמם ומתחכשים לו. את השאלה היהודית רואה הוא בעיקר כשאלה כלכלית. "תיקון ישראל הוא תיקון העולט כולו. ומה הוא תיקון העולט? כבר גילה את הסוד אלישע הנביא ברוח אליהו אשר נחה עליו: "הן לעם ויאפלו!" לכן כל תרועה לחביא תיעז לת לעמו — יעסוק בהלכות, מאכלות אסורות, בהלכות אכילת ישראל את ישראל אחיו. ואל מנולי, אשר בספ"ריו "המקסה" ו"האדם הקטן" כבר כתב, "פרקים גדולים בהלכה זו" ו"קוון לפסק דין זכרוב דבריו הלכה כמור"תו", הוא פונה בדברים חמים מאד: אנא אחי! אל תלך ללקט בשדה אחת! לא תעבוד מזה! עיניך בשדה ישראל, בשדה אחיך האביונים המבקשים לחם ואין". לך ככוחך זה באהבתך את עמנו, אולי גושוע, אולי נציל, אולי כולי האי ואולי... אולי נפרת את ישראל מיד ישראל אחיו..." (בראש מחברתו סדר כפרות לבעל מקסי, ורעה תרל"ח, עמ' 5).

4.

קמינר נספת לתנועת חובבי

הבים ביותר. בשיבת ישראל לארצו לעברה ולשמרה דאה את הגאילת הש"למה של העם וברנש קרא להמוני יש"ר אל לתמוך בהתישבות:

השיבו בנים אל חיק אמס'אומהם בעבודתם יחיו שוממית אדמתם, ותתברו גופותיהם אל ארצם-נשמתם ויחיו! יחיו בקדם, כעם, בטרהרם, או אז ישובו אל טבעם, אל סגולתם. ("יצאת מצרים או תבה נמא של משה רבנו")

בימי התעמולה לעבודת אדמה ברור סיה התנגד לה בכל תופה. הרצה על האבר הרוכי העומר בשפל המדרגה והוכיח, שהיא מסמטמת את הלב ואת המוח ו"אין לך אומנות גרועה מן הפרקע". אז דרש מבעלי התעעה לשוב מהבליתם ולהנהם על הרעה אשר יעצו לעשות לעמנו", אולם עתה הוא יודע, כי "יהודה חלתה מעוני זמאין עבד דה" ועבודת אדמת אבות היא פתח תקוה לישראל ומקור תנחומים לנפש האומה הנענת. בצחלה הוא מבשר: "קולוניה נוסדה לנו, בן נתן לנו".

תקוה גדולה נשקפת מעיני זה הילד. מתכת נומא יצא משה רבנו מקולוניה קטנה — גאולת בנינו. (מתוך השיר הנ"ל)

5.

שירתו של קמינר נתיישנה מהר ועוד בסוף ימיו נקרא אך מעט, מבחינה אסתטית לא היה בעצם משורר, אלא רק פובליציסט בתרונים ובלי חרור זיב. גם לא "שר" על דבר אלא על צרת העם והמונו וזה בשפה עממית פשוטה וקלה, אך לאפיונית וחד-גונית ובמלים וציורים הנשנים בלי הרף כמעט בכל השירים. קמינר זכה בחייו לראות בצורת ספר רק שתי מחברות שלו: "סדר כפרות לבעל סקסי או שבע חועבות בלבו" (ורשה תרל"ח), סטירה עוסעת על בעלי המסקה בישראל המנצלים את ענוי העם, את "אסירי המרצע והמחט וכל הנוצא באלה"; ו"קניות מסידרם של בני דן" (וינא, תרל"ח) בעלגות תוכן דומה. אך בשנת תרס"ו, שנים אחדות לאחר פטירתו נרפס לפי צווא"הו, בחוצאת ועד, "חוכבי ציון" ובעריכתו של א. ת. ד. העם מבחר שיריו (*). (את כל ההכנסה מן הספר הזה הקדיש המחבר לטובת ה"חברה ישוב א"י מכור נני הקולוניות לעברים בפלשתינא וסוריא"). שאר הכתבים שלון הפל"ר טונים שנכתבו בצורת בריותות ונק"דאו בשם "בריותות דר' יצחק" והמא"ר מרים השונים לא כונסו זנשארז עד היום מפוררים בעתונים הישנים אשר נרפסו בהם. כשם שלא נחקר עוד כל צרכו חרם הסוציאליסטי בספרות העברית של שנות השבעים, כן לא נחקרה גם דמר

אות בחור, ארונים מקדם ופועלים
מאחור" כתובה במקום "פועלים"
המילה "עבדים", הנוטלת כמדה ידועה
מן השיר את "עוקצה" הפדוליסטרי
ואופי מלחמת המעמדות (וינצ'בסקי,
זכרונות עתונאיים, "צוקונפט", כ"ד
יורק 1907, עמ' 378). בהסכמתו של
המחבר תיקן אחד העם ושינה, לרוב
לפי הנוסחאות השונות שבכתב יד,
בגוף השירים, ליבורך טעמו. אך במקד
רה שלפנינו, אף אם היה לפניו נסוח
"עבדים" בכתב יד, יש בשינוי זה
משום שינוי לפגם מבחינה היסטורית,
מאחר שנתפרסם כבר בשעתו ב"הא"
מת" והנוסח הנדפס הוא שנעשה קנין
הספרות.

שכידוע, היה הארי שבחבורה, ובהה
אצלנו ליתר הקירח, אך גם כל מה
שנכתב עליו מפורד ומפורד בעתונים
שונים (הנסיון להוציא את כתביו
בהוצאת "דבר" נפסל עם הספר הראי'
שון). הלא תנועה זו היא שהיתה יסוד
וראשית לספרות הסוציאליסטית העבר'
רית ולא מעט גם השפיעה בשעתה,
וכמה וכמה ממנהיגיה של התנועה
הסוציאליסטית היהודית בשנים הכי'
אות יצאו מחוגי קוראיה.

ישראל הלפרין

(* דרך אנכי יש לציון שבקובץ זה
של שיריו בא בשיר "עמק עכור",
אשר קטע ממנו הוכא לעיל, שינוי
ידוע. בפיוטקא: "מאום בישך וברמי